

Nguyên-Đán là ch< Nho; di< n nghĩa theo ch< nôm ý ch< : Nh< ng bu< i r< ng đông c< a s< kh< i đ< u; kh< i đ< u cho Năm, Tháng và Mùa. Ng< i Vi< t-Nam chúng ta phân chia th< i-gian đ< a theo s< v< n hành c< a m< t trắng, m< i Tháng đ< c b< t đ< u vào ngày c< a tu< n trắng m< i và Năm cũng kh< i đ< u vào tu< n trắng m< i đ< u tiên ti< p theo lúc m< t tr< i ra kh< i Chí-Tuy< n-Nam. Nh< v< y, Tết đ< a theo s< v< n hành c< a m< t tr< i l< n m< t trắng. Nó m< đ< u Mùa Xuân, vì th< Tết bao gi< cũng r< i vào th< i-gian c< a h< tu< n tháng Giêng ho< c trung-tu< n tháng Hai (Đ< ng-L< ch).

Vi< c chu< n b< cho Tết Nguyên-Đán b< t đ< u ngay sau ngày cúng Th< n B< p, nh< m ngày 23, tháng Ch< p (Âm-L< ch). Th< n B< p chính là Táo-Quân (th< ng hay b< nh< m l< n v< i Th< -Công hay Th< -Đ< a). Đ< phân bi< t Th< -Công và Táo Quân thì Th< -Công đ< c trình b< y trên bàn Th< b< ng m< t c< p v< ch< ng, còn Táo-Quân là m< t b< ba; g< m m< t Th< n N< có hai Th< n Nam k< bên. Theo l< i đ< y truy< n c< a các nhà Nho, ng< i ta th< ng công nh< n r< ng Th< -Công đ< c g< p trong b< ba đó; g< m Th< K<, Th< Đ< a và Th< Công. Các v< này đ< c tiêu bi< u b< ng ba hòn g< ch x< p thành cái ki< ng đun b< p. Hòn th< nh< t tiêu bi< u cho Đ< t N< c nói chung. Hòn th< hai là Đ< t trong Nhà và hòn th< ba là Th< n B< p.

Theo truy< n-thuy< t k< r< ng: ngày x< a, ngày x< a có đôi v< ch< ng, ng< i ch< ng tên Tr< ng-Cao; v< là Th< -Nhi. Vì < v< i nhau mãi mà không có con cái nên tính tình h< tr< nên câu g< t. R< i đ< n m< t ngày kia Tr< ng-Cao tr< thành k< nghi< n r< u và c< b< c h< h< ng; l< i đ< i x< ng< c đ< i v< i v< mình là Th< -Nhi. Nàng b< nhà ra đi, sau đó tái hôn v< i Ph< m-Lang, là m< t ng< i ch< ng t< t chăm ch< ru< ng v< n, th< ng yêu nàng h< t m< c. Th< -Nhi và Ph< m-Lang s< ng r< t h< nh-phúc bên nhau, trong khi Tr< ng-Cao - ng< i ch< ng cũ c< a nàng s< ng c< nh c< -hàn, ph< i đi ă< n xin kh< p các n< o đ< ng. Đ< n m< t ngày kia Tr< ng-Cao đ< i l< ng< i, ngã tr< c c< a nhà Th< -Nhi. Nàng nh< n ra ng< i ch< ng cũ; đ< m lòng th< ng-xót, cho anh vào nhà ă< n u< ng. Tr< ng-Cao kh< n kh< ă< n xong thì ngã lă< n ra đ< t mà ng<. Th< -Nhi th< y Ph< m-Lang ch< ng c< a mình s< p tr< v< nhà b< n khiêng Tr< ng-Cao đ< u k< n vào trong m< t đ< ng r< m < gi< a đ< ng. Nào ng< sau b< a c< m t< i, tr< c khi đi ngh< Ph< m-Lang nghĩ đ< n công vi< c là ph< i đ< t r< m đ< sáng hôm sau r< c tro lên th< a ru< ng lúa mà c< y. Ph< m-Lang vô tình ch< m l< a vào đ< ng r< m có Tr< ng-Cao đ< ng ng< say trong đó, Th< -Nhi th< y l< a cháy và nghĩ mình là nguyên-nhân v< ng< sát Tr< ng-Cao, r< i đ< t tr< ng-ph< t nàng lao vào ng< n l< a. Ph< m-Lang yêu v< tha thi< t, th< y th< cũng nh< y theo nàng. Ng< i đ< y-t< trung-thành trong nhà nhìn th< y ông-bà ch< chân tay co qu< p trong đ< ng l< a h< ng nên cũng lao đ< u vào ch< t theo.

V< sau, ng< i ta đ< t tên cho hòn đá đ< t hai bên b< p l< a là Ông; nh< c l< i hai ng< i ch< ng. Hòn đá đ< t phía tr< c là Bà; hi< n thân c< a ng< i v<. Có m< t viên cu< i đ< t trên than đ< không cho l< a cháy quá nhanh đó là hòn L< c; tiêu-bi< u cho ng< i đ< y-t< trung-thành. Th< ng-Đ< < trên Tr< i xúc đ< ng tr< c t< m bi-k< ch này b< n giao cho h< trông nom b< p núc c< a t< t-c< các gia-đ<nh trên th< -gian và đánh-giá m< i hành-vi c< a con ng< i trong năm. Sau đó s< trình t< u lên

Ngác-Hoàng Tháng-Đá vào ngày 23, tháng Cháp (Âm-Lách).

Cho đến ngày hôm nay, á Viát-Nam rát nhiáu ngáoi ván tìm mái cách láy lòng các vá Thán Báp đó, há cúng cho các vá này mát báa cá thát thánh-soán, đát cho các Thán nháng chiác mũ tuyát đáp trang đám hoa sác sá, nhiáu thoi vàng và bác báng hàng mã (giáy). Ngáoi ta thá xuáng khúc sông gán nhát nháng con cá Chép dùng làm ngáa cho các Thán đó cáoi trên cháng đáng mây dài tá Đát lên Trái háu mong đác cán phác. Há-tác này cũng bángáoi đái chám-biám vì nháng sá ác-đác cáa con ngáoi trong năm, há không hoán cái sáng thián, sáng lành. Chá mong làm vui lòng Táo Ông, Táo Bà đá láp công vái Tháng-Đá trong viác cúng tá mà thôi.

Ngày mùng 1 Tết Nguyên-Đán theo phong-tác, táp-quán cáa ngáoi Viát-Nam xáa kia, ngáoi ta thái áng Tiêu đá đoán tính chát đái u-kián khí háu trong suát mát năm. Ngáoi ta cũng uáng ráu đá xua đi các hái lánh và tá-khí. Ngoài ra còn có mát há-tác náa là tác Đát Vàng Mã nhám xua đái hiám-háa, binh đao. Ngáoi ta giát quán áo đá tránh mái bánh tát đáng thái may áo mái đá tránh sá khán khó suát trong năm.

Xáa kia á mián Bác, trác náa tháng Tết, nháng Ông Tháy Đá ra chá trái chiáu ngáoi đá viát câu đái bán. Ngáoi nào đi buôn hoác đi làm ăn xa xôi đáu nghá viác đá vá nhà ăn Tết. Nháng ngày cuái năm ai náy cũng đán đáp, chái ráa mái vát đáng, nhát là các lá-háng trên bàn Thá sáng choáng. Có ngáoi dán tranh Quan-Táng trác cáa nhà hoác dán bán chá Thán Trà - Uát Láy, nhám đá ma quá sá không dám vào nhà há (theo đán tích đây là tên hai ông Thán á đái mát gác cây đào lán thuác núi Đá-Sác; cai quán đàn Quá đá. Há Quá nào làm hái nhán-gian thì Thán áy sá giát đi mà ăn thát). Có nhiáu nhà chát tre làm cây Nêu hoác láy cành Đa, lá Đáa cài ngoài cáa ngõ hoác rác với bát, vá bàn cá, cái Cung, cái Ná trong sân... Tết cá đáu có ý trá Quá, không muán cháng vào nhà há quáy phá trong năm mái.

Náa đêm 30, ráng sáng mùng 1 Tết, nhà nào cũng bày Háng-Án ra giáa sân đá cúng Giao-Tháa. á nháng thôn xóm nhá trong làng quê há cúng Tá nái có tráng đánh và pháo đát. Táp tác nác ta tin ráng mái năm đáu có mát Ông Hành-Khián coi viác nhán-gian, hát năm thì Thán ná bàn-giao công viác cho Thán kia, cho nên viác cúng tá là đá tián đáa Ông cũ và đón Ông mái vá.

Đán sáng mùng 1 Tết phái làm cá cúng Gia-Tiên, có bánh-cháng, giò chá, dáa hành... Ngáoi mián Nam tháng cúng ngũ quá, trong đó bát buác phái có: Máng-Cáu, Đáa-Háu, Đáa, Đá-Đá, Xoài. Ý cáu xin Trái Phát, Ông-Bà cho đác: Cáu Váa Đá Xái (tiáng mián Nam phát âm trái tá

Tết Nguyên Đán

Tác Giả: Chân Quê

Thứ Tư, 14 Tháng 1 Năm 2009 01:04

Và thành Dưa, Xoài thành Xài). Có nhà dùng hai cây Mía cắm bàn thờ để làm gậy chọi cho Ông Vòi.

Trong ngày này ai ai cũng phải giặt-giũ quần áo, tiêng nói vì họ sẽ nói chuyện năm. Nhiêu gia-đình như một người phúc-hu, nhanh nhẹn, khỏe mạnh, nhân-tố; sáng sớm mừng 1 Tết đến Xông Đất như một người cho cả năm mới người trong nhà được may mắn tốt lành, không gặp đau ốm vất.

Có người kiêng không được quét nhà hoặc vứt rác, chôn vùi vào một xô, đợi sau ba hôm để ng-thở rồi mới đem đi đổ. Tục truyền kể rằng trong Sơu Thôn-Ký của Trung-Hoa có câu chuyện một người làm nghề lái-buôn tên Âu-Minh một hôm đi qua hồ Thanh-Thủy, Thủy-Thôn cho một nàng tên Nhị-Nguyệt theo chân vào nhà họ Âu-Minh được vài năm, chàng trở nên giàu có. Vào ngày mừng 1 Tết năm ấy, Âu-Minh say khướt trở nên hung-hãn đánh đập Nhị-Nguyệt, nàng họ Âu quá chui vào để ng rác rồi bị biến một vào với Thủy-Thôn. Từ đó trở đi cả-nghịp nhà Âu-Minh sa sút trở nên nghèo. Theo tục này, người ta kiêng không vứt rác trong ba ngày Tết vì sợ bị khó nghèo.

Cũng trong mừng 1 Tết Nguyên-Đán, cúng Gia-Tiên xong, con cháu quây quần quây cúi lạy hai lạy để chân Ông Bà, Cha Mẹ để Mẹ ng Tu. Sau đó Ông Bà, Cha Mẹ cũng Mẹ ng Tu rồi lạy bái cách Lì-Xì cho con cháu.

Người xưa có câu: Mừng 1 Tết Mẹ, Tết Cha. Mừng 2 Tết Chú, Mừng 3 Tết Thủy. Họ hàng thân-thiết, thủy trò, bạn họ, xóm giêng đến nhà nhau chúc Tết với những câu như: Thăng Quan, Tiêng Ch, Sinh Năm, Sinh B, Vn S Nh Ý, Buôn Bán Phát Tài, Học Hành Tn T, S c Kh e D i Đào...

Trong những hôm Tết, có người chọn ngày họp tu, giặt quần áo Xuất Hành đúng họ, người đi Chùa hái lộc (hoa trái) và cài vào cửa nhà. Người làm Quan chọn ngày Khai n. Học-Trò chọn ngày Khai Bút. Người buôn bán chọn ngày mở cửa hàng. Nông-Phu chọn ngày tết để làm Lễ Đng-Th... Tết cả đều mở cửa mở cửa may mắn, tết để cho trở nên năm tốt.

Tết Nguyên-Đán ngày xưa bắt buộc phải có tết pháo. Điên tích này trong Kinh Sơ Tu Th i Ký của người Tàu kể rằng Sơn-Tiêu (tên là Ma Núi) trong ngày đầu năm khi chon vào người nào, người đó sẽ bị đau ốm cả năm. Nó chọn sẽ tiêng pháo, họ tết pháo thì nó sẽ không dám đến

gần ngai ta. Nhưng theo truyền-thuyết của người Việt-Nam thì tiếng pháo nổ đón tan là tiếng vui mừng đón Xuân chứ không có ý trừ ma quỷ.

Sau ba ngày Tết, sang mùng 4 dân-gian có tục Hóa Vàng (đốt nhang tươm, quần áo, nhà xe... bằng hàng mã dùng để cúng người quá-vãng với hy-vọng họ dùng được trong thế-giới bên kia). Nếu người đứng vào ngày kị của chủ nhà thì họ sẽ Hóa Vàng trước hay sau một ngày để tránh.

Các truyền-thống của xưa không còn được áp dụng nhiều vào ngày nay. Nhưng chúng ta có biết chăng nào của thế-giới bên ngoài có thể chấp đi người Việt-Nam nghèo nhất đến kẻ giàu nhất niềm vui đón Tết-Nguyên-Đán.

Ngày xưa vào năm 1789. Vua Quang-Trung đã phải cho binh-sĩ ăn mừng Tết Nguyên-Đán trước mặt ngày rằm mà bắt người phải kích quân Trung-Quốc đóng ở Hà-Nội vào giữa ngày Lễ Hội Truyền-Thống khi nhà Vua tiến quân đánh chiếm lại xứ Bắc, Việt-Nam.

Trong thời-kỳ chiến-tranh khốc liệt nhất các chiến-sĩ Quân-Lực Việt-Nam-Cộng-Hòa cũng đón Xuân nơi tiền tuyến khi thay mai vàng khoe sức khỏe và trong các học-đồng thanh-thanh tươm-chức Cây Mùa Xuân cho Chiến-Sĩ nhận quà, khăn quàng hay áo ấm để họ không lạnh-lạnh tuy nhiên họ vẫn -quy. Tôi còn thấy lòng mình bài Ám Đức thời niên-thiếu:

Mùa Xuân đến nơi xa trông gió lạnh.

Người quân-nhân lẫn lộn với gió sương.

Gia-đình em đang sống như yêu thương.

Em đâu quên chàng trai dũng-mãnh.

Đây chỉ c áo len đan trong đêm l nh.

N n xanh lam thêu đ m nét vàng t i.

Em g i t ng chàng chi n-sĩ xa xôi.

Đ p lòng ng i n i biên i

Đã tr i qua m y m i cái Tết bi t x tha h ng. Gi tôi m i nh ra mùa Tết năm đó cũng là cái Tết đ u tiên tôi bi t đan áo và khăn quàng; không bi t chỉ c áo và khăn quàng do chính tay tôi đan g i anh lính-chi n ngày x a gi đi v đâu cũng nh Anh đang l u l c ch n nào? Nh ng tôi ch c ch n r ng lòng tri- n chân tình quý tr ng c a tôi dành cho Anh là muôn đ i, b t di-b t d ch.

C m- n Anh: nh ng chi n-sĩ ngày nay là các C u Quân-Nhân Quân-L c Vi t-Nam-C ng-Hòa cùng nh ng Chi n-Sĩ Đ ng-Minh trong m i binh-ch ng; nh ng ng i đã hy-sinh canh gi biên thùy, cho tôi m ng bao nhiêu cái Tết Nguyên-Đán n i thành-ph Saigon vô cùng an-bình h nh-phúc năm x a. C m- n Anh: Nh ng Ng i Chi n-Sĩ Vô-Danh...